

«...هُوَ أَنْشَأَكُمْ مِّنَ الْأَرْضِ وَاسْتَعْمَرَكُمْ فِيهَا...» (هود، ٦١)

خداوند شما را از زمین خلق کرد و شما را مأمور آبادانی آن نمود.

ریاست جمهوری
سازمان برنامه و بودجه کشور

موسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه ریزی
معاونت پژوهشی

نشست تخصصی

"ریزگردها و آلودگی هوا"

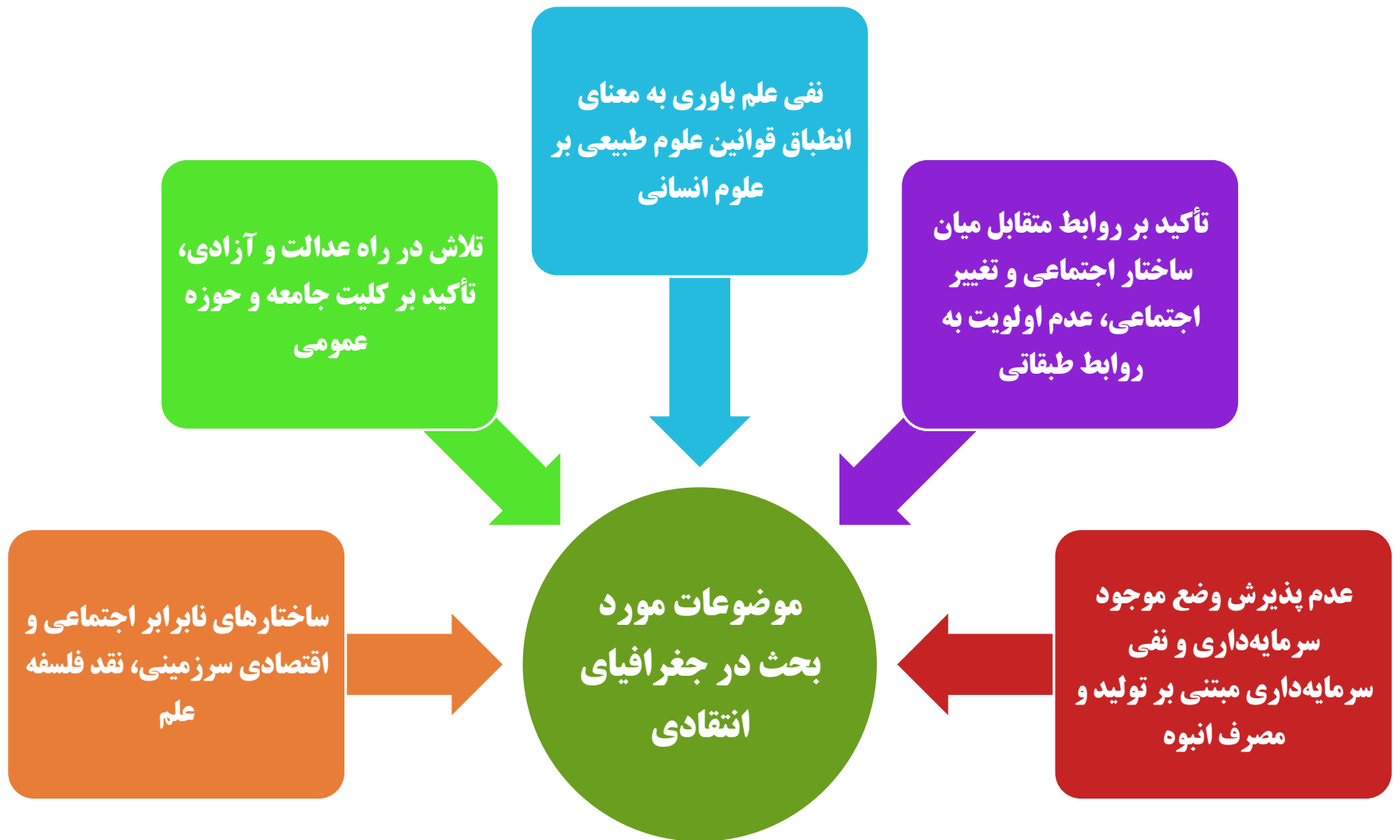
دوشنبه ۲۱ شهریور ۱۴۰۱

بحران ریزگردهای جنوب غرب آسیا
از منظر ژئوپلیتیک و امنیت محیط زیست

سید محمد تقی رئیس السادات

دبیر انجمن ژئوپلیتیک ایران
دکتری جغرافیای سیاسی دانشگاه خوارزمی

- افزایش گرمایش زمین به همراه دست اندازی فزاینده بشر در زیست بوم ها، تغییر آب و هوا در مقیاس جهانی و نابودی بنیادهای زیستی را در پی داشته است. در این میان، پدیده ریزگرد در جایگاه یکی از پیامدهای این تغییرات طی یک و نیم دهه گذشته، زیان های فزاینده ای در حوزه های بهداشتی و اقتصادی متوجه جوامع مختلف کرده است، به ویژه با آغاز فصل گرما بخشهایی از جنوب غربی آسیا و حدود بیست استان ایران را تحت تاثیر خود قرار می دهد. بیشترین خاستگاه ریزگردها برون مرزی و بقیه درون مرزی است. کشورهای اردن، عراق، سوریه و عربستان عمده خاستگاه های برون مرزی ریزگرد در منطقه هستند. کشورهایی که عموماً دچار جنگ و بی ثباتی های داخلی هستند. با توجه به دامنه تهدید امنیت زیست محیطی منطقه، پدیده ریزگرد به عنوان عنصر مشترک تهدیدکننده کشورهای یادشده، این توانایی را دارد که به شکل گیری یک سازه ژئوپلیتیکی برای همکاری های منطقه ای بیانجامد.

نظریات جغرافیای انتقادی

جغرافیای انتقادی کار خود را از تحلیل‌های فمینیستی آغاز می‌کند و در جنبش‌های اکولوژیک به اوج می‌رسد.

روابط انسان و طبیعت، دوگانه انگاری و سلطه بر طبیعت را رها کرده و همراهی با طبیعت را جایگزین آن می‌کنند

منطقی است که پیشرفت‌های تمدن و فرهنگ تکنولوژیک را در جهت آزادی انسان و رهایی طبیعت از تخریب به کار گیریم تا انسان و طبیعت را از تجاوز و ویرانگری علم و تکنولوژی نجات دهیم.

این مسائل محیطی بیشتر ریشه در مسائل تکنیکی دارد تا مسائل اخلاقی در واقع این صنایع بسیار بزرگ جهان توسعه یافته است که تعادل‌های اکولوژیک جهان ما را بر هم زده است

گیدنز در تبیین اکولوژیکی از محیط سه رویکرد را مطرح می‌کند

نقش صنعت‌گرایی و شهرگرایی را نیز اساس کار خود قرار دهد، زیرا سرمایه‌داری انسان را از طبیعت جدا کرده و طبیعت را به صورت فضای انسان ساخت و تولیدی در آورده است

• انسان موجودی به دنبال بقا و بهزیستی خویش است از این رو امنیت به عنوان یکی از موضوعاتی که بقای انسان را تامین می کند از دیرباز مورد توجه جوامع انسانی بوده است. استفاده حداکثری از منابع زمین باعث تخریب محیط زیست شده است که این پدیده باعث شده کشورهای جهان توجه خاصی به مسائل زیست محیطی داشته باشند. از اواخر دهه ۱۹۶۰ مباحث زیست محیطی وارد مسائل ژئوپولیتیکی شد و دولت ها جهت نشان دادن ابعاد فاجعه آمیز تخریب محیط زیست و برای جلوگیری از مشکلات بیشتر در این زمینه اقدام به تشکیل مجامع مختلف کردند

ژئوپولیتیک سنتی

مهمترین مقیاس مورد بررسی، «کشور» است. مقیاس‌ها از هم جدا و منفک هستند و در میان همه مقیاس‌ها، نوع ملی یا کشوری آن از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

کشورها واحدهای مهم و بازیگران تاثیرگذار در عرصه سیاست تلقی می‌شوند، به همین دلیل رقابت میان کشورها برای کسب حداکثری منافع ملی توجیه می‌شود.

پدیده‌ها و رخدادها به صورت مجزا بررسی می‌شوند.

رقابت را عاملی طبیعی و منطقی در جهان سیاست می‌داند. این نوع نگرش، امکان تعامل و ایجاد دغدغه‌های مشترک را از بین می‌برد. در ژئوپولیتیک سنتی، قدرت نظامی و اقتصادی یک کشور برای افزایش وزن ژئوپولیتیک ی آن در معادلات جهانی به شدت توصیه شده است.

پدیده تغییر اقلیم در ژئوپولیتیک سنتی در دو قالب ملی و منطقه‌ای بررسی می‌شود و پیامدهای آن برای کشورهای میزبان و میهمان سنجیده می‌شود.

ژئوپولیتیک انتقادی

به مقیاس محلی و کره زمین در مقیاس جهانی اهمیت می‌دهد. مقیاس‌ها با هم در ارتباط هستند و حالت شبکه‌ای دارند؛ به‌گونه‌ای که تغییر در یک محل، تبعات ناحیه‌ای و حتی جهانی به دنبال دارد.

کره زمین به عنوان واحد مهم و عنصر تاثیرگذار در عرصه‌های مختلف تلقی می‌شود و به همین دلیل، همکاری و تعامل برای حفاظت بیشتر از بنیادهای زیستی از اهمیت شایانی برخوردار است.

مقیاس تحلیل پدیده‌ها، پیوسته و در هم تنیده است.

در ژئوپولیتیک انتقادی با تاکید بر «کره زمین» به عنوان مهمترین پدیده جغرافیایی بشریت، راهکارهای حذف جنگ، خشونت و توجه به بستر مشترک زندگی (زمین) عاملی طبیعی و منطقی قلمداد می‌شود.

پدیده تغییر اقلیم از مقیاس محلی (برای مثال به دلیل کمبود آب در یک روستا) شروع می‌شود و سپس تا مقیاس ناحیه‌ای (برای مثال سیاست‌های ناکارآمد دولتی در یک استان) و ملی (تمرکز صنعت و سرمایه در کلانشهرها) و سیاره‌ای (گازهای گلخانه‌ای) ادامه می‌یابد.

- یکی از مواردی که در سالیان اخیر امنیت زیست محیطی را در مقیاس ملی، منطقه ای و جهانی مورد تهدید قرار داده است مسئله ریزگردها است. جنوب غربی آسیا با قرار گرفتن در کمربند خشک جهان یکی از مناطق درگیر این پدیده است. کمبود بارش و خشک شدن تالاب ها و دریاچه های کشورهای منطقه، ایجاد سد در بالادست رود های دجله و فرات و خشک شدن زمین های اطراف این رود ها و همچنین وجود جنگ و نا امنی در منطقه، به گونه ای که باعث شده مسائل زیست محیطی در اولویت چندم دولت های منطقه قرار گیرد. این عوامل باعث بیشتر شدن تهدید امنیت زیست محیطی ریزگردها برای کشورهای منطقه جنوب غربی آسیا از جمله ایران بشود. ریزگردها به عنوان یک پدیده ای که ماهیت منطقه ای دارد و امنیت زیست محیطی کشورهای جنوب غرب آسیا را متأثر کرده است، این تهدید مشترک می تواند زمینه تعاملات منطقه ای را در قالب یک سازه ژئوپلیتیکی فراهم آورد.

• ۱- امنیت زیست محیطی

امنیت زیست محیطی، ایمنی نسبی عمومی از مخاطرات محیط زیستی برخاسته از فرایندهای انسانی و طبیعت است که نتیجه جهالت، تصادف، سوء مدیریت یا تعمد در درون یا در امتداد مرزهای ملی است. امنیت زیست محیطی، وضعیت پویایی شناسی انسان-محیط است که شامل بازسازی آسیب‌های زیست محیطی ناشی از اقدامات نظامی، بهسازی منابع کمیاب، فروسایي منابع و تهدیدات زیست‌شناختی است که می‌تواند به بروز بی‌ثباتی و تضاد اجتماعی منجر شود. امنیت زیست محیطی، توجه به چرخه منابع طبیعی در فرایند تولید و اتلاف منابع است به نحوی که در این فرایند ثبات اجتماعی ارتقاء یابد. امنیت زیست محیطی، حفاظت از محیط‌های طبیعی برای رفع نیازهای جامعه است به گونه‌ای که به ذخایر طبیعی آن آسیب نرسد.

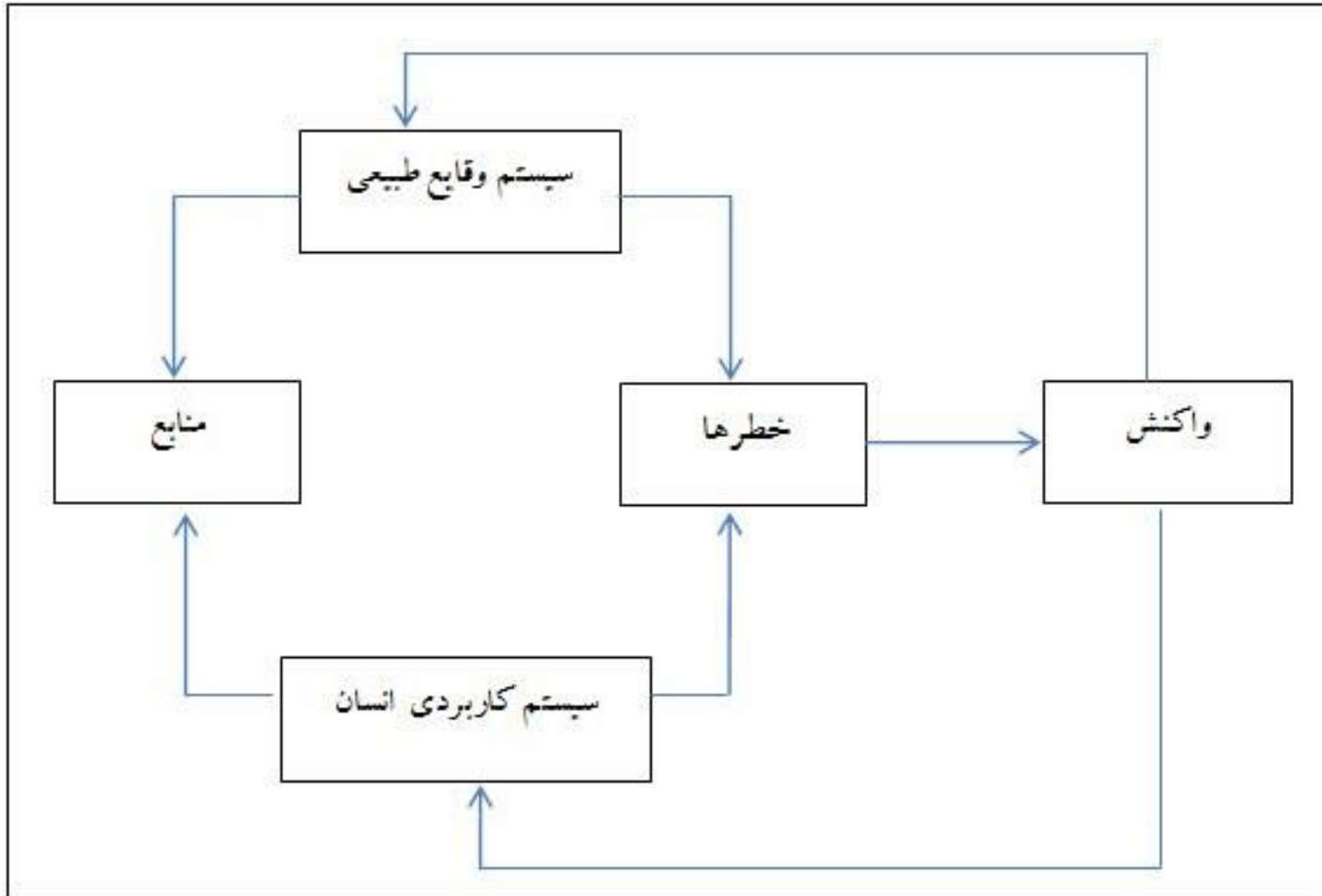
• در امنیت دو رویکرد سلبی (نفی و منفی نمودن) و ایجابی (اثبات و مثبت نمودن) وجود دارد. اما در امنیت زیست محیطی باید رویکرد ایجابی داشت. یعنی تمام بازیگران منطقه ای حضور فعال در امر امنیت زیست محیطی داشته باشند.

• ۲- مخاطرات محیطی

• اگرچه محیط آشکارا برای انسان ارزش دارد، معمولاً مردم وقتی جان و مال خود را در معرض خطر می بینند، به محیط کمتر اهمیت میدهند. اکثر مخاطرات محیطی مولفه های طبیعی و انسانی توأمان دارند. برای سیل ممکن است بر اثر نوسانات اقلیمی، مانند افزایش فراوانی طوفان، فعالیت های انسان، مانند زهکشی زمین و تخریب و نابودی جنگل بدتر شود. زیان ناشی از چرخه های حاره ای با پیام هشدار دهنده از طریق آکهی ماهوارهها و رادار هواشناسی می تواند کاهش یابد.

• مصیبت های طبیعی به طور سنتی در چهارچوب شناخت محیط زیست روی می دهد. که در شکل زیر وقایع یا حوادث طبیعی و تفسیر آنها را با عنوان خطرهای طبیعی (یا منابع) از هم متمایز می کند.

خطرهای محیطی و رویارویی وقایع طبیعی

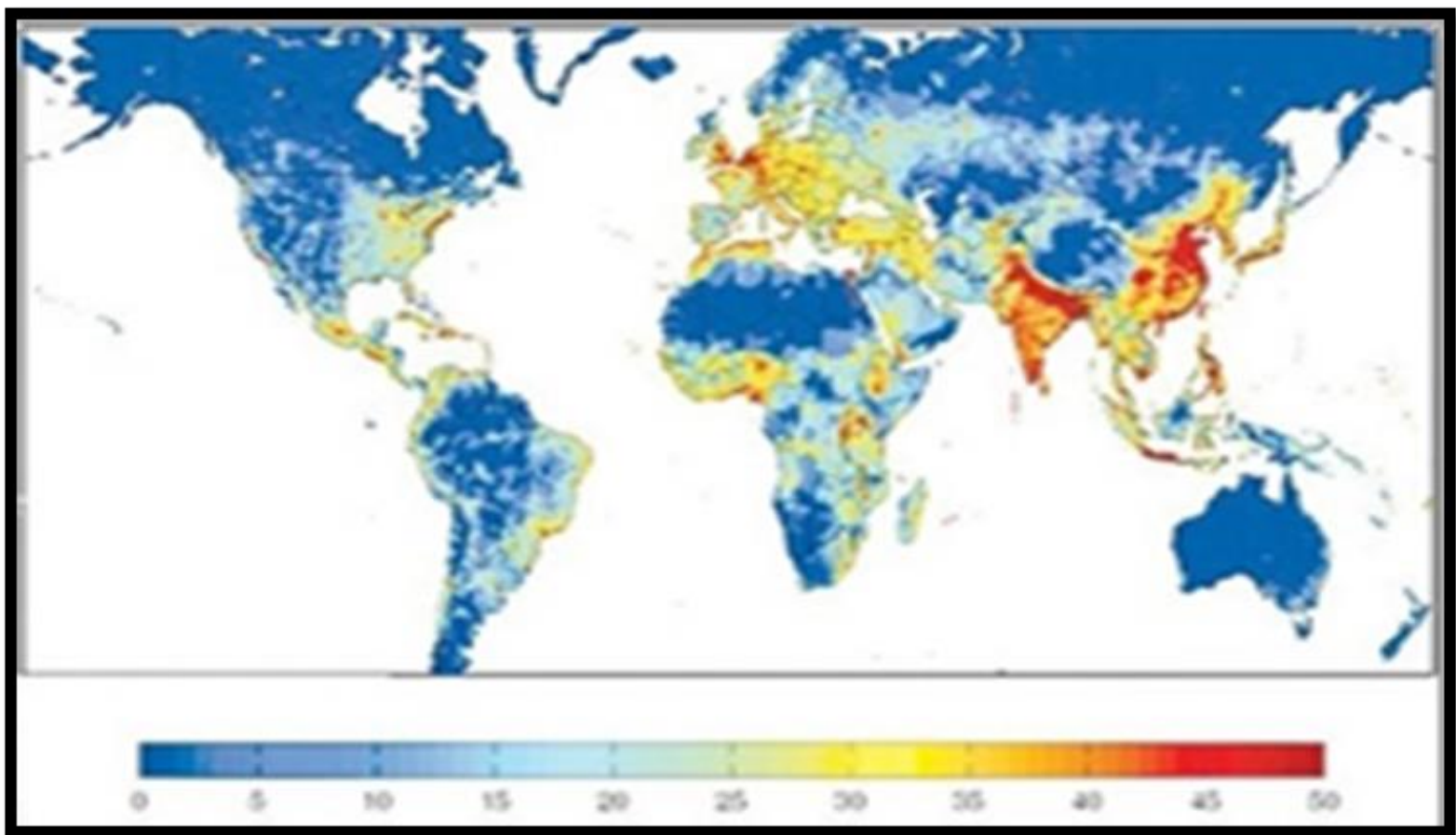

• ۳- ریزگرد

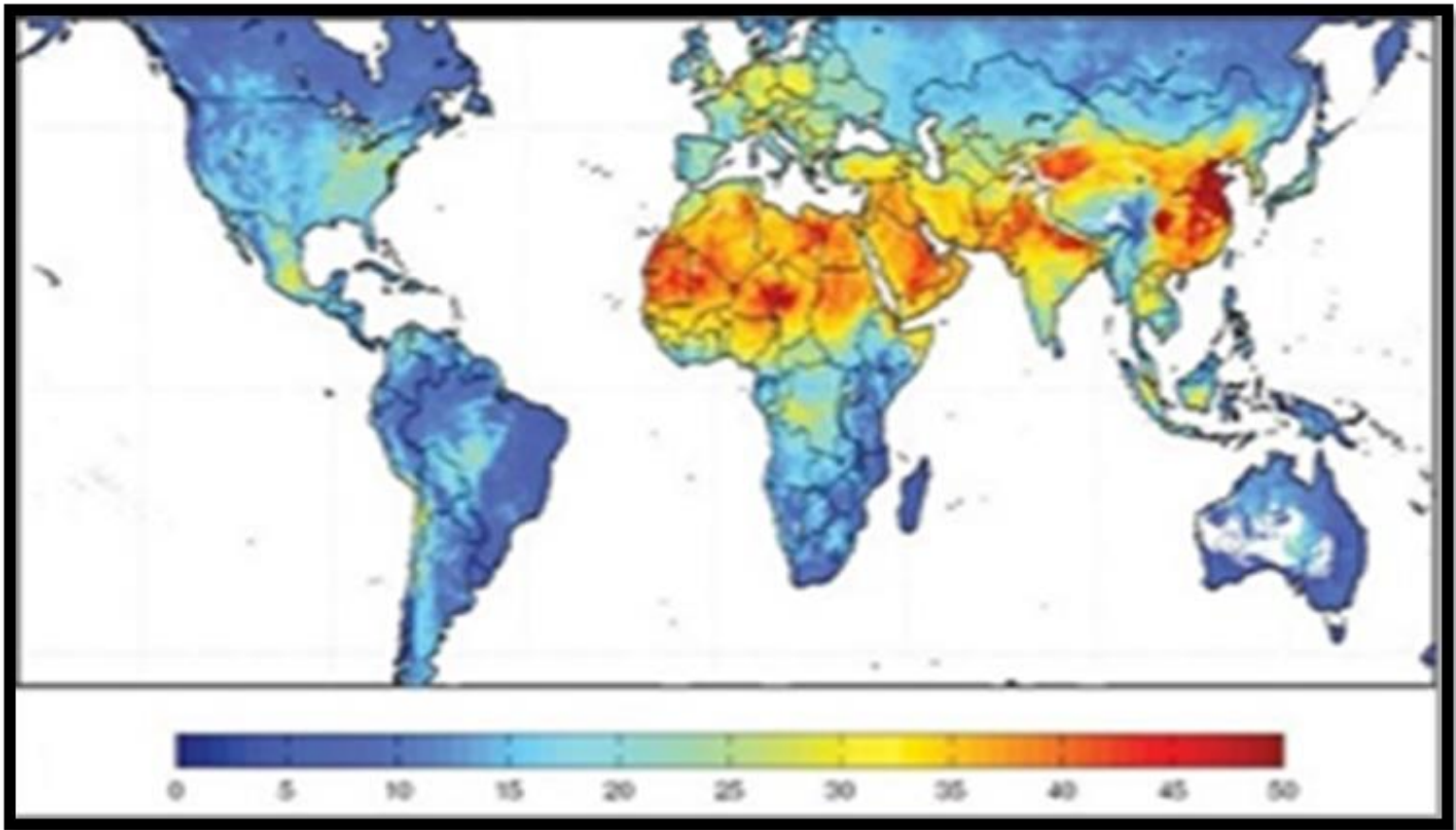
• دانشمندان برای ذرات ریزگرد اندازه های بزرگ را در نظر نمی گیرند، تعریف بگنولد (Bagnold) از ذرات ریزگرد عبارت است ذراتی که قطر آنها کمتر از $0.8/0$ میلی متر (80 میکرومتر) است، اما بیشتر دانشمندان ذرات ریزگرد را بر اساس مقدار سلیت - شن تعریف کرده اند (کمتر از $5/62$ میکرومتر). ذرات ریزگرد اغلب در گروه سلیت و رس قرار می گیرند که قطر دانه آنها به ترتیب $4-5/62$ میکرومتر و $4 <$ میکرومتر است (گودی، میدلتون، $1391: 13$)، که این ذرات آلودگی هوا، کاهش دید افقی و تهدید سلامت انسان ها به ویژه بیماران تنفسی را در پی دارد و بیشتر هنگام خشکی هوا و فصول گرم نمود می یابد. درباره پیدایش ریزگرد و خاستگاه آن، زمینه ها و عوامل متعددی را برشمرده اند که تقریباً فصل مشترک همه آنها گرمایش زمین، دگرگونی های اقلیمی، تغییر الگوی بارش، بی توجهی به توسعه پایدار به ویژه در قالب مدیریت نادرست آب، تغییر جهت مسیر رودها در قالب سدسازی و انتقال میان حوض های آب رودها، ویرانی زیستگاه ها، جنگل زدایی، بیابان زایی و گسترش کویرها بوده است.

• طی سال های اخیر برخاسته از عواملی مانند خشکسالی، افزایش دما و گرمایش زمین، کشمکش و جنگ، بر اندازه و گستره ریزگردهای جنوب غربی آسیا و شمال آفریقا افزوده شده است. در این میان، کشورهای عراق، سوریه، عربستان و مصر نقش و نمود بیشتری در پیدایش چشمه های تولید گرد و غبار عربی داشته اند. در این میان، کشور ترکیه سال هاست که با اجرای طرح گاپ و ساخت سدهای کلان، ورود آب به سوریه و عراق را به شدت کاسته که این کنش نقش مهمی در افت فزاینده منابع آب دجله و فرات داشته است به گونه ای که امروزه عراق بیش از هشت میلیون هکتار کانون گرد و غبار دارد. دولت عراق نیز در زمان صدام با کانال کشی و انتقال آب رود دجله باعث شده بود آب این رود به شدت فروبکاهد؛ در نتیجه این کاهش شماری از تالاب های منطقه خشکیده و بیابان های آن گسترش فراوانی داشته است. از دیگر سو، عربستان که در اندیشه خودکفایی در تولید گندم بود به برداشت آب های فسیلی از ژرفای هزارمتری پرداخت که پس از مدتی با ته کشیدن منابع آب، این خواست بلندپروازانه یا به سخنی رساتر ماجراجویانه برآورده نشد اما پیامدهای ناگواری در قالب اُفت آبخوان ها یا سفره های آب زیرزمینی این کشور و تشدید بیابان زایی بر جای گذارد، به گونه ای که با کمترین وزش باد، غبار بزرگ و بلندی برمی خیزد که حتی تا نواحی مرکزی ایران نیز پیش می آید.

• اگرچه این کشور امروزه نزدیک به یازده میلیون هکتار کانون گرد و غبار دارد، اما عربستان و دیگر کشورهای شمال آفریقا تا کنون در پیکار با این پدیده زیست محیطی گام های جدی برنداشته اند. همکاری ایران با عراق نیز برای رویارویی با این پدیده نتیجه شایسته ای به دنبال نداشته است به ویژه آنکه این کشور درگیر بحران های سیاسی، امنیتی و اقتصادی برخاسته از کاهش بهای جهانی نفت بوده و در دو سال گذشته نیز بیش از یک سوم خاک عراق توسط گروه تروریستی داعش اشغال شده بود که نبود حاکمیت فراگیر دولت مرکزی این کشور بر مناطق و کانون های ریزگردساز و از همه مهم تر اولویت مسائل امنیتی بر چالش های زیست محیطی، راهکار یابی مسئله را دشوار کرده است. این در حالی است که عراق با ۱۳ میلیون هکتار کانون تولید گرد و غبار، اصلی ترین خاستگاه آلوده ساز استان های غربی کشور به ویژه خوزستان، ایلام و کرمانشاه است.

پراکندگی غلظت ریزگردها در اوایل قرن ۲۱

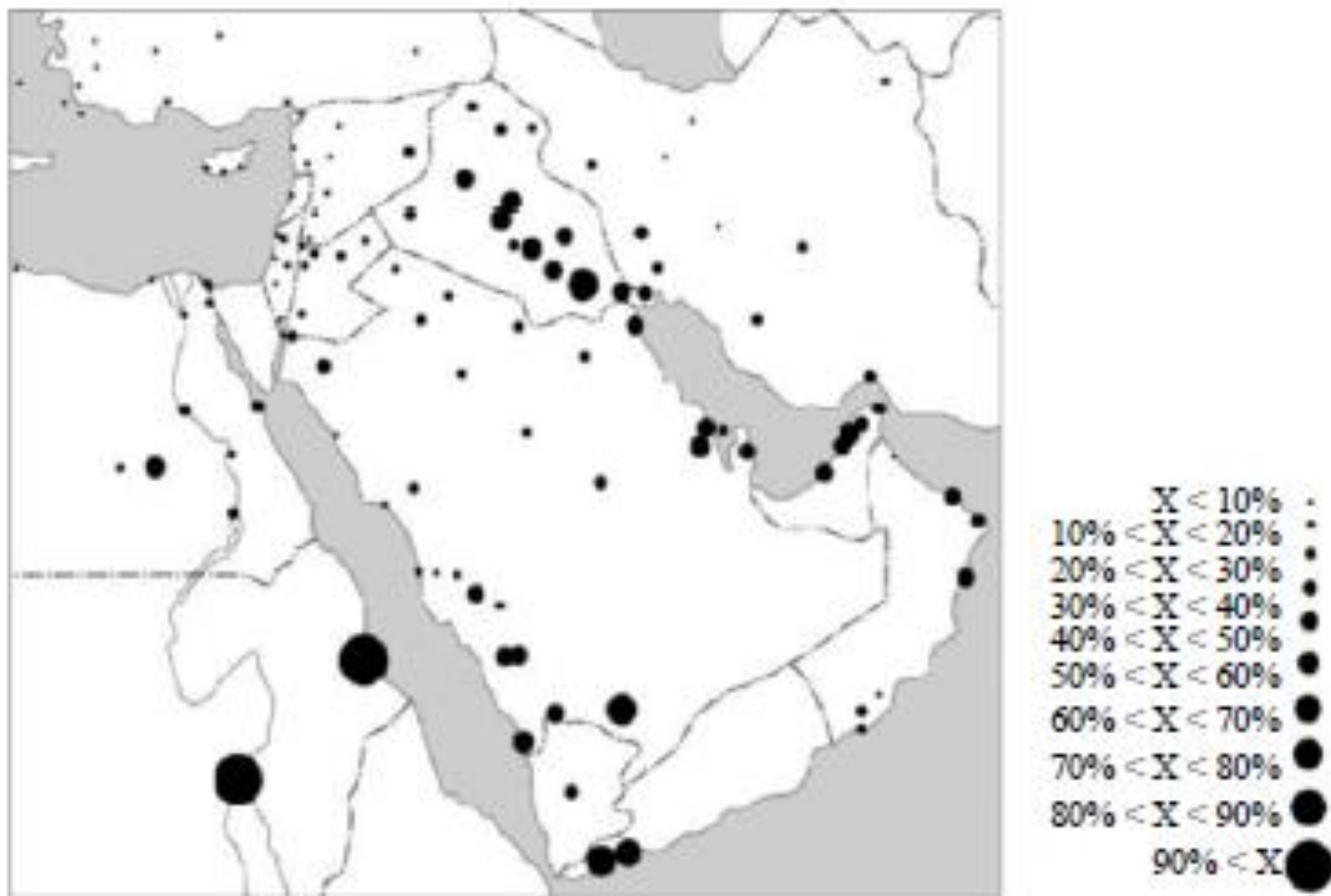
پراکندگی غلظت ریزگردها در سال‌های اخیر

در این تصویر مشخص است که حجم آب رودخانه فرات در سوریه هرچه به سمت عراق می رود کاسته می شود؛ تا جایی که به نظر می رسد که حجم آب رودخانه دیگر به صفر رسیده است. همچنین مشخص است که کانون تولید ریزگردها در سوریه در این تصویر در کجا قرار دارد و با نزدیک شدن به مرز عراق میزان تولید گردوغبار تشدید می شود.

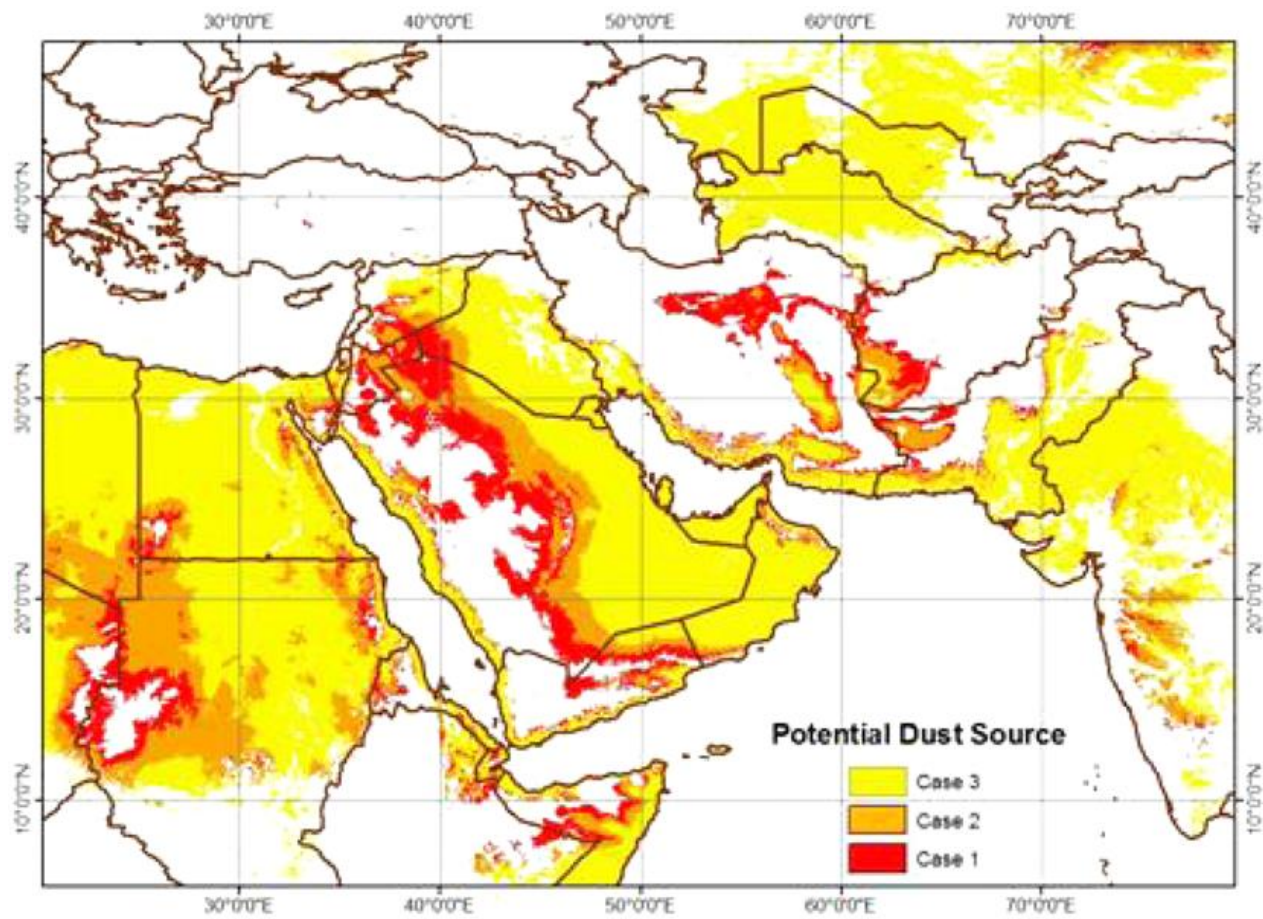

کشورهای جنوب غربی آسیا همگی کمابیش در معرض تهدید ناامنی زیست محیطی برخاسته از ریزگرد هستند. عنصر تهدید مشترک در بیش تر موارد، زمینه همبستگی و همگرایی واحدهای سیاسی- فضایی است که به تنهایی از پس عامل تهدید برنمی آیند زیرا نتیجه شایسته به دست نخواهد آمد و هزینه رویارویی نیز بسیار کلان خواهد بود. منطقه جنوب غربی آسیا به واسطه تنوع فرهنگی در حوزه های زبانی، مذهبی، وجود علایق ژئوپلیتیکی متفاوت، وجود منابع هیدروکربنی، مداخله قدرت های فرامنطقه ای، کشمکش و قلمروگستری ایدئولوژیک کشورهای منطقه ای و غیره دست کم طی چهار دهه اخیر نتوانسته اند به یک سازمان منطقه ای کارآمد دست یابند و اساساً عوامل و زمینه های واگرایی بیش از همگرایی بوده است.

از جمله همکاری های منطقه ای که در خصوص مقابله با پدیده ریزگردها در منطقه جنوب غربی آسیا انجام شده است می توان به تفاهم نامه ایران و عراق که توسط مقامات محیط زیستی دو کشور در خرداد سال ۱۳۹۰ در خصوص مهار یک میلیون هکتار از کانون های بحرانی تولید ریزگردها در کشور عراق اشاره کرد که متأسفانه بنا به اظهارات وزیر محیط زیست عراق ، اجرای این تفاهم نامه بستگی به بودجه و تصمیمات دولت عراق دارد. همچنین در سال ۲۰۱۰ نشست چهار کشور ایران، ترکیه، سوریه و عراق در کشور ترکیه منتهی به امضاء بیانیه آنکارا در خصوص به حداقل رسانیدن آلودگی های زیست محیطی به ویژه پدیده ریزگردها شد. در سفر رئیس جمهور عراق به ایران نیز در سال ۱۳۹۴ بر همکاری محیط زیستی در بیانیه ای مشترک تاکید شد، که براساس بیانیه مشترک همکاری های آموزشی، پژوهشی، ایجاد پارکهای صلح مرزی، همکاری در زمینه حفاظت از تالابها و تنوع زیستی، کاهش گردوغبار و همکاری در مجامع منطقه ای و بین المللی برای بهبود محیط زیست در صدر این همکاری ها قرار خواهد گرفت (وب سایت سازمان محیط زیست). علی رقم موارد ذکر شده ، در حالی است که راهکاریابی پدیده زیست محیطی ریزگردها نیازمند همکاری منطقه ای برای پیکار با پدیده ریزگرد و گسترش بیابان هاست که هنوز سازمان منطقه ای برای رویارویی با این پدیده در منطقه جنوب غرب آسیا ایجاد نشده است.

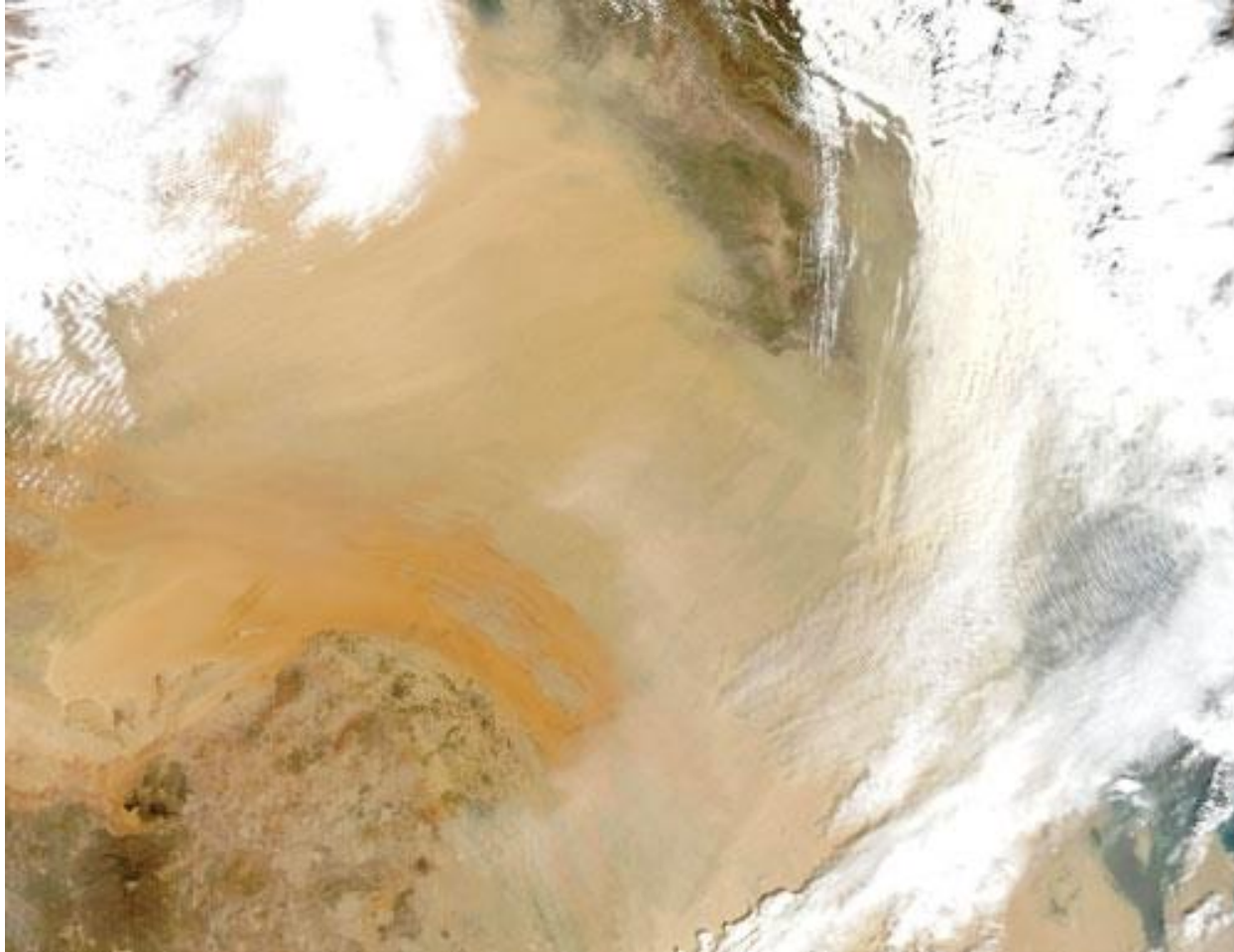
در صد کاهش دید با وقوع طوفان گرد و غبار

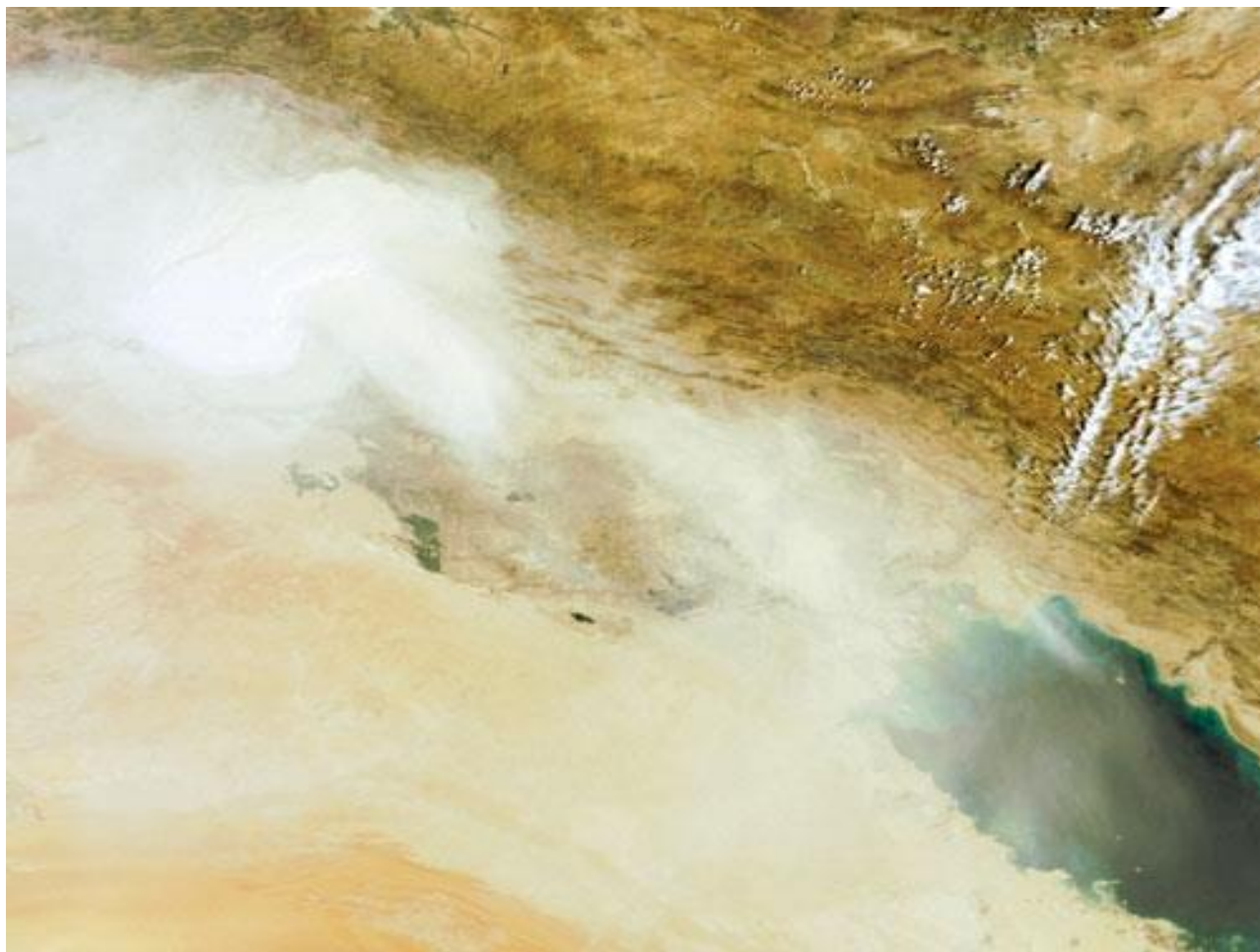
یکی از کانون‌های تولید ریزگرد در پایین دریاچه تارتار (التارثار) را نشان می‌دهد.

برخاستن ریزگردها از محدود هورالهویزه در عراق را نشان می دهد که اکنون این هور خشک شده است. گفته می شود چنانچه عراق از حقایبه خود از دجله و فرات بهره ببرد این هور مجددا احیا می شود.

جهت حرکت ریزگردها از سمت عراق به ایران را نشان می‌دهد. ریزگردها در نزدیکی ساحل خلیج فارس ماندگار می‌شوند. تالاب هورالعظیم نقش بسزایی در جلوگیری از پیشرفت ریزگردها به سمت خوزستان دارد.

- پروژه گاپ ترکیه که رودخانه های دجله و فرات را تحت تاثیر قرار می دهد.

- پروژه داپ ترکیه که رودخانه ارس را تحت تاثیر قرار می دهد.

• ترکیبات گردوغبار منطقه

• هرگاه منشأ ذرات شمال شرق عربستان یا نواحی داخلی عراق در حوزه رسوبات تبخیری رودخانه های دجله و فرات باشد، نمونه های حاوی کانی ژیپس خواهند بود. همچنین اکسیدسیلیس (SiO_2) و اکسید کلسیم (CaO)، ترکیبات شیمیایی غالب ذرات گردوغبار را شامل می شوند و درصد هریک از عناصر وابسته به منشأ گردوغبار متفاوت خواهد بود. میزان غلظت عناصر سنگین در تمام نمونه ها از حد مجاز تعیین شده برای سلامت انسان بیشتر بوده و میزان آن وابسته به مسیر انتقال ذرات و منشأ آن است و بیشینه آن در مناطقی است که ذرات بیشترین تماس را با آلاینده های صنعتی و شهری داشته اند و طولانی ترین مسیر را تا غرب و جنوب غرب ایران طی نموده اند. همچنین بیشترین میکروارگانیزم های جدا شده شامل انواع باسیلوس برای باکتریها و اسپرژیلوس برای قارچها است. گونه های شناخته شده میکروارگانیزمهای فرصت طلب بیماری زا برای انسان و حیوان می باشند. بنابراین گردوغبار مهم ترین مخاطره برای سلامت ساکنان نواحی غربی و جنوب غربی ایران محسوب می شود.

• راهکارهای مقابله با ریزگردها

• سپر یونی

• مالچ بیولوژیک

• روش مالچ پاشی MNF

• ویناس یک نوع مالچ زمینی

• تولید سیالات نانوتکنولوژی و معدنی

• با استفاده از نوعی گیاه سریع رشد

• دستگاه‌های تصفیه هوا

• بیابان‌زدایی اراضی عراق

۱۴۰۱/۰۵/۰۹	تصویب نامه در خصوص برگزاری اجلاس وزرای محیط‌زیست کشورهای همسایه و مسلمان با موضوع اقدام مشترک برای	۱۷۴۸۷۲۰	
۱۴۰۰/۰۳/۱۲	آیین نامه هماهنگی پیشگیری و مدیریت پدیده گرد و غبار	۱۶۶۴۵۹۰	
۱۳۹۵/۰۴/۲۶	۱۳۹۵/۰۴/۰۶	آیین نامه اجرایی آمادگی مقابله با پدیده گرد و غبار	۹۷۹۵۷۰
۱۳۹۱/۰۲/۲۰	۱۳۹۱/۰۲/۱۰	اصلاح آیین نامه آمادگی و مقابله با آثار زیان بار پدیده گرد و غبار (ریزگرد) در کشور	۸۱۰۴۱۳
۱۳۸۹/۱۰/۰۷	۱۳۸۹/۰۹/۱۶	تسری آیین نامه آمادگی و مقابله با آثار زیان بار پدیده گرد و غبار (ریزگرد) در کشور به استان مرکزی	۷۸۹۹۹۱
۱۳۸۸/۰۴/۲۱	آیین نامه آمادگی و مقابله با آثار زیان بار پدیده گرد و غبار (ریزگرد) در کشور	۱۳۵۸۷۹	
۱۳۸۸/۰۱/۲۴	تصویب نامه درخصوص برگزاری گردهمایی منطقه ای با موضوع خشکسالی و توفان گرد و غبار و بررسی راهکارهای مقابله	۱۳۶۳۱۱	

3 - 5 July 2017

International Conference
on
Combating Sand and Dust Storms

Tehran
Islamic Republic of Iran

www.un.org.ir

- تاکید بر افزایش میزان پایداری مدیریت آب و خاک به منظور کاهش اثرات انسانی گرد و غبار
- گرد و غبار مانند آب به موضوعی جهانی تبدیل شود
- توافقات منطقه‌ای، ضرورت کار گروهی و ایجاد تشکیلات مشخص برای گردهم آوردن کشورها در یک بیانیه نتیجه اولین روز این کنفرانس بود.
- بازدید نمایندگان ۸ کشور از شن‌زارهای تثبیت شده «ام‌الدبس» در خوزستان و تالاب هورالعظیم
- توجه بین‌المللی به خوزستان و سیستان و بلوچستان
- بیانیه‌ای در ۱۲ بند که بیش از ۹۰ درصد شرکت‌کنندگان در این اجلاس (Tehran Ministerial Declaration) که به نوعی با پدیده گرد و غبار در پنج قاره مواجه هستند خواستار آن هستند که این بیانیه به دستور کار وزیران و سران کشورهای شرکت‌کننده در مجمع عمومی سازمان ملل متحد که اواخر شهریور سال جاری در سطح سران برگزار می‌شود، برسد تا تمهیدات مناسبی در مقیاس سازمان ملل برای مقابله با این پدیده پیش‌بینی شود.

- نامه‌نگاری دکتر امیرعبداللهیان با وزیرای خارجه کشورهای دارای منشاء ریزگرد و یا مبتلا به بحران زیست محیطی حاصل از انتشار گسترده گرد و غبار در منطقه
- جمهوری اسلامی ایران علاوه بر همکاری‌های فنی دوجانبه برای مهار ریزگردها، خواستار انعقاد یک کنوانسیون منطقه‌ای با مشارکت سازمان ملل متحد و سازمانهای تخصصی آن بخصوص برنامه محیط زیست ملل متحد و سازمان بهداشت جهانی است.
- نشست منطقه‌ای وزیران محیط زیست برای آینده‌ای بهتر» با حضور وزیران و مقامات ارشد محیط زیستی ۱۱ کشور آذربایجان، ارمنستان، ازبکستان، امارات متحده عربی، جمهوری اسلامی ایران، ترکمنستان، ترکیه، سوریه، عراق، عمان و قطر روز سه‌شنبه ۲۱ تیرماه ۱۴۰۱ در تهران برگزار شد
- در این نشست با توجه به ضرورت شدید بر اقدام عملی برای مقابله با طوفان‌های گردوغبار، توسعه برنامه اقدام منطقه‌ای برای حفاظت از محیط زیست مورد توجه قرار گرفت. همچنین ایده توسعه توافقنامه منطقه‌ای به منظور تقویت و افزایش همکاری‌های کشورهای منطقه مورد پذیرش قرار گرفته و ایجاد صندوق منطقه‌ای برای حمایت مالی از اجرای پروژه‌های مشترک برای مقابله با طوفان‌های گردوغبار در کشورهای متبوع مورد استقبال قرار گرفت و با هدف مدیریت آب و تثبیت، احیاء و تقویت خاک به عنوان راهی برای سازگاری با تغییر اقلیم و مقابله با طوفان‌های گردوغبار از ابتکار ایجاد کمربند سبز در کشورهای آسیب‌دیده استقبال شد.

• طی یک و نیم دهه اخیر برخاسته از دگرگونی های اقلیمی، خشکسالی های پیاپی، تغییر الگوی بارش، ناکارآمدی مدیریت جاری منابع آب، افت سطح آب آبخوان ها، تغییر مسیر رودها، نابودی رستنی ها و غیره محیط زیست و توانش های بوم شناسی بسیاری از جوامع به ویژه کشورهای خشک و نیمه خشک به شدت شکننده شده و هزینه های کلان جانی و مالی بر این کشورهای منطقه تحمیل کرده است. همکاری سه کشور عراق، ایران و عربستان در قالب سازمانی منطقه ای برای پیکار با این پدیده بایسته ای گریزناپذیر است. از این رو دیپلماسی زیست محیطی می تواند زمینه تشکیل یک سازه یا سازمان ژئوپلیتیکی منطقه ای شود، که ایران می تواند پیشگام آن باشد.

با سپاس
از حسن توجه شما